um vatnamálin.

Frá samvinnunefnd í fossamálunum.

Báðar deildir hv. Alþingis kusu í öndverðu nefndir — 7 manns i Nd. og 5 í Ed. — til þess að fjalla um mál þau, sem snerta fallvötn landsins og lögð hafa verið fyrir þingið eða komið hafa fram frá hv. þm. í frumvarpsformi og á annan hátt. Eftir nokkur fundarhöld og umræður um málið alment í Nd.-nefndinni gengu nefndir beggja deilda í eina samvinnunefnd.

Mál þau, sem vísað var til fossanefndar, eru þau, er nú skal greina:

1. Frv. til vatnalaga á þgskj. 42 (meiri hl. milliþingan.)
2. — — laga um vatnastjórn, þgskj. 43 (sama).
3. — — — — rannsókn Sogsfossa, þgskj. 44 (sama).
4. — — — — raforkuvirki, þgskj. 45 (sama).
5. — — — — vatnorkusjerleyfi, þgskj. 118 (sama).
6. — — vatnalaga, þgskj. 88 (minni hl. milliþingan.)
7. — — laga um sjerleyfi o. s. frv., þgskj. 123 (sama).
8. Till. til þingsál. um lögnám Sogsfossanna, þgskj. 121.

Í nefndinni varð það brátt að niðurstöðu, að ekki yrði hugsað til þess að afgreiða öll vatnamálin á þessu þingi, jafnmikilfeng og margbrotin sem þau eru, þar sem tími þingsins hlaut að vera mjög bundinn af öðrum stórmálum, er fyrir lágu, og eins af hinu, að milliþinganefndin í fossamálunum gat ekki orðið sammála, svo sem kunnugt er, en alt málið miklu erfiðara viðfangs af þeim sökum.

Að samkomulagi varð í nefndinni, að hún ljeti fyrir sitt leyti deiluatriðið, um eignarrjettinn til vatnsorkunnar í landinu, óútkljáð. Að öðru leyti greindi nefndarmenn nokkuð á um, hvort rjettara væri, að löggjafarvaldið úrskurðaði málið þegar á annanhvorn veginn, eða að dómsvaldi landsins skyldi falið það. En nefndin taldi öll nauðsynlegt, að sjerleyfislagafrumvarp yrði fram borið af hennar hálfu, er hv. Alþingi væntanlega síðan gæti fallist á, og varð að ráði, að því skyldi þann veg háttað, að eigi gæti í því út af fyrir sig falist neinn úrskurður löggjafarinnar um eignarrjettaratriðið.

Til þess að gera slíkt sjerleyfisfrumvarp úr garði, sem nefnt var, kjöri samvinnunefndin undirnefnd 5 manna, og var henni jafnframt falið að semja tillögur til þingsályktunar út af rjettar- eða deiluatriðum vatnamálanna.

Frá þessari undirnefnd eru komin mál þau, er samvinnunefndin ber fram:

1. Frumvarp til laga um vatnsorkusjerleyfi, á þgskj. 793.

   Hefir það inni að halda hin nauðsynlegustu ákvæði um notkunarrjett fallvatna landsins, og hafa frv. milliþinganefndarinnar í fossamálum, meiri- og minni hluta, verið höfð þar til hliðsjónar, o. fl.

   Samvinnunefndin ber þetta frv. fram óskift, að einum undanteknum (Sv. Ól.), en nokkrir nefndarmenn hafa áskilið sjer rjett til þess að koma fram með brtt. við einstök atriði þess, og öll nefndin mun hafa það til áframhaldandi athugunar undir gangi þess í þinginu.

2. Tillaga til þingsályktunar um rjett ríkisins til vatnsorku í almenningum og afrjettum, á þgskj. 794.

Er hún í samræmi við einróma álit allrar milliþinganefndarinnar um þetta atriði, og eru allir samvinnunefndarmenn henni einnig samþykkir, nema einn (Sig. Sig.).

3. Tillaga til þingsályktunar um, að ríkið nemi vatnsorku í Sogi o. fl., á þgskj. 795.

Er hún til þess stíluð, að deiluatriðinu sje beinlínis skotið til úrskurðar dómsvaldsins, og landsstjórninni falið að fylgja þessu fram.

Meðal annars sökum framkominnar tillögu (á þgskj. 121), um lögnám Sogsfossanna, telur nefndin ráðlegast að halda sjer við töku þess fallvatns, þó að gerð sje sem tilraun til útkljáningar rjettaratriðis. Annar liður till. nefndarinnar gerir líka ráð fyrir, að vatnsorka Sogsfossanna verði engu að síður lögnumin rikinu til handa, gegn bótum, ef því verður að skifta, en þriðji liðurinn ákveður að eins, að rannsóknir og mælingar fari fram í Sogi, svo og að landsstjórnin megi, eins og sjálfsagt er, verja til þessa fje úr ríkissjóði.

Þessari till. fylgir meiri hluti nefndarinnar (Þorl. J., G. Sv., K. D., G. G., B. K., K. E., B. J., H. Sn. og B. St., hinn síðastnefndi með fyrirvara um 2. lið, sem sje að ríkið lögnemi Sogið gegn bótum). Minni hl. samvinnun. (Sv. Ó., S. S., og S. Fr.) vill ekki fallast á hana, og er hún því borin fram af meiri hlutanum

Frekari grein verður gerð fyrir málum þessum í framsögu. En samkvæmt framangreindu afgreiðir nefndin eigi að öðru leyti frumvörp þau, sem hv. Nd. hefir vísað til hennar.

Alþingi, 12. sept. 1919.

Þorleifur Jónsson, form. Nd.-n. og samv.-n.

Kristinn Danielsson, fundaskrifari Ed.-n. og samv.-n.

Gísli Sveinsson, skrifari Nd.-n. og frsm.

Sigurður Sigurðsson, (með rjetti til að gera brtt. við frv.)

Karl Einarsson, form. Ed.-n.

Bjarni Jónsson frá Vogi.

Björn Kristjánsson.

Björn R. Stefánsson.

Guðjón Guðlaugsson.

Sigurjón Friðjónsson.

Hjörtur Snorrason.